

L'aigua tenia un preu

El passat divendres, 22 de juliol, el Consell de Ministres aprovava un transvasament Tajo-Segura de 55 Hm³. Perviuen, però, els obstacles polítics i econòmics envers

l'operació. La "guerra de l'aigua" no ha estat enterrada definitivament.

Sequera vol dir manca d'aigua. Això, en el codi més ancestral dels pobles s'identifica directament amb set. Que és com dir fam. I també mort. La mort eixuta i clevillada de la terra. Llavors, la foto fixa en la psicologia social és la de la desolació. I d'aquest sentiment a un altre igualment antic com és el de la propietat de l'aigua, hi ha un pam. I és precisament d'aquest concepte que parteix el Plan Hidrológico Nacional -PHN- que el Govern central vol aprovar. Combatre, al cap i a la fi, el dret sobre la propietat de l'aigua que tothom creu tenir i trans-

Dalt, a l'esquerra, Josep Borrell i Joan Lerma, president de la Generalitat valenciana. El ministre d'Obres públiques i Transports ha forçat el 'sí' al transvasament Tajo-Segura. Dalt, José Bono. El president de la Junta de Castella-La Manxa ha fet de l'aigua una bandera política.

formar-lo en "propietat pública de l'aigua". Una filosofia solidària que comporta la pèrdua d'aquest dret, que és la gènesi mateixa del duel polític desencadenat durant les últimes setmanes al voltant del transvasament Tajo-Segura. Un duel al sol, anomenat "guerra de l'aigua", protagonitzat, d'un costat, pel president de la Junta de Castella-La Manxa, José Bono; de l'altre, Joan Lerma, president de la Generalitat valenciana, i María Antonia Martínez, presidenta de Múrcia. Un duel que no s'ha acabat amb el "sí" al transvasament de 55 Hm³ donat pel Consell de Ministres el passat divendres, 22 de juliol.

"Fer comunitat". Bono amenaçava, tot just abans de l'aprovació, que si aquesta es produïa prepararia "actuacions sorpresa". I és que per molt que el PHN hi insisteixi, davant d'un problema com l'aigua no hi ha solidaritat. "La 'guerra de l'aigua' és un muntatge polític". Amb aquesta contundència s'expressa una font qualificada del Ministeri d'Agricultura per referir-se a l'esdeveniment polític que ha substituït immediatament al foc en l'atenció informativa dels últims dies. Es tracta d'aprofitar un sentiment ancestral com el de la fam a través de l'aigua i "fer comunitat". Vet aquí una de les conseqüències de l'estat de les autonomies. L'aigua, comenta l'esmentada font, a Castella-La Manxa és com la bandera dels Estats Units d'Amèrica. És a dir, sagrada. L'objectiu és aconseguir que la gent se senti defensada contra un suposat greuge extern, el robatori de l'aigua pròpia. Concentrar la població d'aquella comunitat autònoma darrere d'un objectiu comú.

L'aigua unifica entorn d'una ideologia artificialment embolicada amb un discurs populista i

per això està per damunt de qualsevol altra ideologia. “És una d'aquelles ‘idees-força’ –assegura la font ministerial– que en política fan que molta gent s'apunte; ara bé, això és una arma de doble full, perquè suposa un doble repte, un repte real i un repte fals; però hi ha un objectiu polític de més contingut i aquest no és altre que la creació de l'entitat autònoma”. Això és el què fa paradoxal l'enfrontament de tres presidents autonòmics que pertanyen al Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE).

Aquesta reflexió és compartida plenament per un destacat membre de l'executiva nacional del Partit Socialista del País Valencià –PSPV-PSOE–, qui afirma que José Bono, a banda del seu paper en aquest afer de l'aigua, compta amb l'admiració de la cúpula dirigent del partit. Una admiració que té la seua base en el fet d'haver-se inventat una comunitat com Castella-La Manxa, que fins fa ben poc era inexistente i que avui té una entitat tan gran com puguen tenir les comunitats històriques. “I això és el que volen alimentar” afirma el dirigent socialista valencià. I recorda que el sentiment que a hores d'ara ha quallat força en aquella comunitat, on sovint se sent dir *Yo soy castellano-manchego* expressat amb un orgull inexistente fa uns anys.

Ara bé, cal afegir un problema, que és genèric a tot allò que són subministraments bàsics, i que és la seguretat. No solament és important la possessió i el subministrament de l'aigua, sinó també tenir la garantia que no s'acabarà. Això, pren més importància quan es

Pagès regant. Una imatge que el Plan Hidrológico Nacional farà habitual. Un cop aprovat amb rang de llei, el PHN permetrà els transvasament de conca a conca amb la clara voluntat de posar fi als conflictes territorials que no permeten regar algunes zones afectades durament per la sequera.

parla d'agricultura i d'indústria. Ara bé, “tant a Aragó com a Castella-La Manxa els sobra l'aigua a hores d'ara”, assenyalen des del Ministeri d'Agricultura. “Els estudis així ho indiquen”, assegura Esteve Tomàs, president de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, que considera, d'altra banda, “poc afortunada” l'expressió “guerra de l'aigua”.

Estrangular una mica. La ideologia de l'aigua també compta amb una gran tradició a Aragó, un sentiment que gira al voltant de la idea d'una zona històricament marginada per la costa, en aquest cas, per Catalunya i pel País Valencià. En aquella comunitat veïna s'ha alimentat el mite del despoblament a base de repetir que la meitat de la seua població viu concentrada a Saragossa. Un argument que aprofiten per dir tot seguit que Catalunya s'ho emporta tot. Una visió totalment errònia, perquè es dona la circumstància que a Barcelona viu més de la meitat de la població catalana.

I aquí és on, al vessant polític de l'aigua, s'afegeixen els interessos econòmics. Per tant, segons l'interlocutor d'EL TEMPS en el Ministeri d'Agricultura, “no solament no volen cedir l'aigua per mantenir una reserva que els garanteixi el futur, sinó que si la donen a uns altres, aquests s'enriquiran cada vegada més”. En vista de la possibilitat que les diferències econòmiques entre zones veïnes augmentin progressivament, es plantegen, segons la mateixa font, el següent: “Estraguem una mica la seua economia perquè d'aquesta manera els

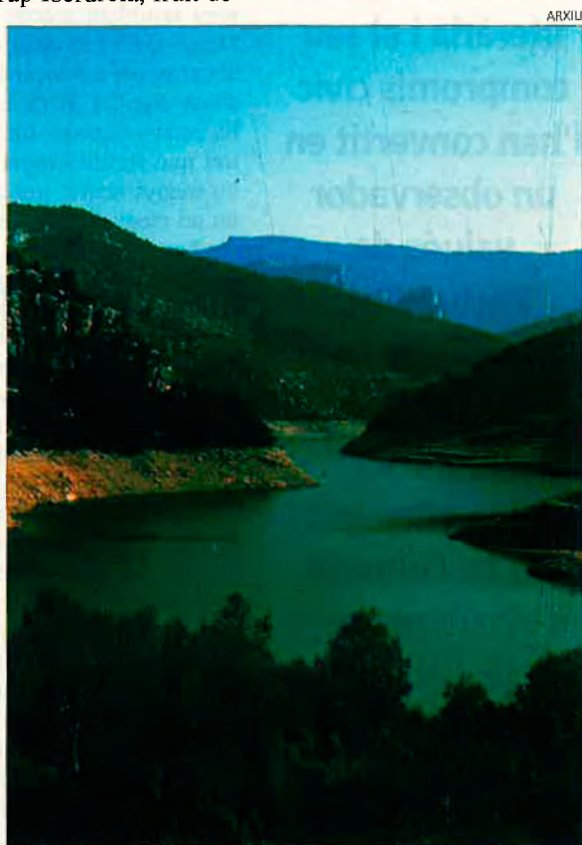
inversors, davant el dubte que l'aigua no estigui permanentment garantida, acudirán a nosaltres". Tot i reconèixer que es tracta d'una postura dirigida a crear una determinada imatge internacional que funciona prou als països tercermundistes, l'entrevistat entén que es tracta d'una guerra autònoma "normal". Una lluita que permet de tenir la sensació d'espalltes cobertes durant el temps que les inversions requereixen; i això és tota la vida. Així, en comptes de potenciar l'estalvi i el bon tractament de l'aigua –"les parts més pedagògiques del PHN"–, s'ha considerat més interessant d'explotar les velles passions ibèriques; aquelles que giren entorn de la idea de "ens furten". Aquesta és, sense anar més lluny, la tàctica emprada per Juan Carlos Rodríguez Ibarra, president d'Extremadura, quan assegura que el problema de la comunitat que presideix no és enviar l'electricitat a Madrid, sinó que les companyies elèctriques de Madrid vagin a Extremadura a buscar l'energia.

El 'lucre cessant' d'Iberdrola. És precisament dins d'aquests interessos elèctrics on trobem, segons la font del Ministeri d'Agricultura, "un autèntic grup de pressió, encara que normal; un dels punts on es podria haver fonamentat la 'moguda manxega' del no al transvasament Tajo-Segura; i aquest no és altre que Iberdrola". El Grup Iberdrola, fruit de la integració d'Hydroeléctrica Española i Iberduero, és la primera empresa elèctrica privada de l'estat i la tercera d'Europa entre les de cicle complet –aquelles que abracen tot el procés, des de la generació fins al subministrament–. Iberdrola té un mercat de 16 milions de persones distribuïdes en 14 comunitats autònomes.

Tot i que qualsevol transvasament té regulada, per la Lei de l'Aigua de 1986, una indemnització, una operació com l'aprovada pel Consell de Ministres pot representar una considerable pèrdua del valor potencial de l'aigua. Fonts d'Iberdrola al País Valencià han confirmat a EL TEMPS que l'empresa "no entra en

La "guerra de l'aigua" és una baralla autònoma que impedeix el desenvolupament de la part pedagògica del Plan Hidrológico Nacional, aquella que preveu l'estalvi i el bon tractament de l'aigua.

L'aigua lligada a un discurs populista unifica un poble per damunt de qualsevol ideologia.

el tema de l'aigua perquè és un tema polític" i, per tant, "no hi ha posicionament oficial sobre la guerra de l'aigua". Tot i així, aquesta font reconeix que el transvasament pot tenir un cost econòmic derivat de la "infrautilització, que són les pèrdues típiques de la manca de producció d'energia".

Els beneficis perduts per la no producció és el que els especialistes coneixen per "lucre cessant". I això és així perquè tots els beneficis d'una empresa com Iberdrola són nets, atès que l'aigua té un cost zero.

Cada metre cúbic que és transvasat per a regar no és aprofitat per a produir energia. L'la-vors, lògicament, els 55 Hm³ transvasats del Tajo al Segura representaran deixar d'ingressar una important quantitat de diners. I més tenint en compte que Iberdrola aprofita l'aigua del Tajo des de la capçalera fins a la frontera amb Portugal per un sistema d'embassaments i minicentrals en cua.

El transvasament aprovat es farà des del Salto del Bolarque, a l'embassament d'Entrepenas, fins a El Picazo, a l'embassament d'Alarcón. I d'aquí a l'embassament de Talave, al riu Segura, situat prop de la població murciana d'Hellín. La força de xoc en la caiguda que pot tenir aquesta quantitat d'aigua al llarg del riu Tajo fins a arribar a Portugal deixa a aquesta companyia un estret marge per a la regulació, amb la qual cosa pot jugar molt menys amb els excedents. I més si tenim en compte que en l'esmentat trajecte, es turbinava l'aigua dia i nit. Durant el dia es genera electricitat que és consumida immediatament i amb l'excedent sobrant a la nit, quan el consum, naturalment, davalla, es torna l'aigua a l'embassament anterior per tal que aquesta sigui torbinada de nou l'endemà. La regulació, doncs, és entesa sempre en termes econòmics.

Els 55 milions de tones d'aigua desviades per a reg no es podran turbinar. I tot i que Iberdrola va votar a favor del PHN en l'últim Consell Nacional de l'Aigua, on hi és representat per UNESA, aquesta és una posició, segons fonts del Ministeri d'Agricultura, de "doble joc; evidentment, no s'hi pot oposar obertament, però exerceix la seua pressió contra allò que consideren furta-los la cartera". Una pressió que ve avalada, segons la mateixa font, per les conegudes "boníssimes relacions existents entre La Junta de Castella-La Manxa i els Oriol [Inigo de Oriol, president d'Iberdrola]".

Joan Marí